

УДК 371.28

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/54-2-48>

Андрій ШЕВЧУК,

orcid.org/0000-0001-6328-6657

старший викладач кафедри психології та педагогіки

Українського гуманітарного інституту

(Буча, Київська область, Україна) a.shevchuk@ugi.edu.ua

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЛІДЕРСТВА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РЕЛІГІЙНОЮ ОСВІТОЮ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ АВСТРАЛІЇ ТА УКРАЇНИ

У статті було зроблено порівняльний аналіз лідерства в системі управління релігійною освітою в загальноосвітніх школах Австралії та України. З'ясовано основні розбіжності в системі управління релігійною освітою в загальноосвітніх закладах двох країн, які описують різноманітність підходів української та австралійської системи навчання в досягненні високого рівня інтеграційних процесів глобальних перспектив, що мають спрямованість на уніфікацію освітнього простору. Враховано, що створення новітнього освітнього простору ХХІ сторіччя неможливе без застосування явища лідерства, яке сьогодні є флагманом реформаційних змін у шкільних практиках та дійовим важелем розвитку в умовах жорстких ринкових відносин та конкуренції. Результатом досліджень стало визначення високого потенціалу обох країн у визначенні та досягненні поставлених цілей в оновленні освітнього простору країн. Було відзначено особливу наполегливість та прагнення до сучасних змін в українській шкільній системі освіти, незважаючи на окупаційні дії з боку Російської Федерації. З'ясовано головні напрями використання сучасних програм лідерства в системі управління релігійною освітою в загальноосвітніх закладах Австралії та України з урахуванням особливостей багатокультурного простору двох країн. Визначено особливості ролі лідера-директора в управлінні навчальними закладами, окреслено її складові та розкрито проблемні сторони використання новітніх програм управління цього рівня. Досліджено стан розвитку та впливу лідерів-педагогів на загальний процес формування шкільних практик України та Австралії у досягненні мети, окресленої вимогами сучасного світового освітнього простору. У опрацюванні цієї теми було розглянуто роботи науковців, що вивчали це питання раніше та застосовано сучасні дослідницькі методи, а саме: узагальнення досвіду, систематизація елементів представленого дослідження, історико-порівняльний аналіз, узагальнення досвіду та інші. Зроблені заключні висновки представили широкий спектр різноманітності підходів у використанні лідерами-управлінцями програм релігійної освіти України та Австралії, що сприяють побудові дієвого освітнього простору згідно з вимогами сучасних глобалізаційних перспектив. Наукова новизна відкрита у спробі проаналізувати аспекти лідерства в системі управління релігійною освітою у загальноосвітніх школах Австралії та України. Ці питання сьогодні вивчені недостатньо, тому є важливим та актуальним напрямом у подальшому поглибленому дослідженні.

Ключові слова: лідер-управлінець, релігійна освіта, школа, Україна, Австралія, реформи.

Andrii SHEVCHUK,

orcid.org/0000-0001-6328-6657

Senior Lecturer at the Department Psychology and Pedagogy

Ukrainian Institute of Arts and Sciences

(Bucha, Kyiv region, Ukraine) a.shevchuk@ugi.edu.ua

COMPARATIVE ANALYSIS OF LEADERSHIP IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF RELIGIOUS EDUCATION IN SCHOOLS OF AUSTRALIA AND UKRAINE

The article made a comparative analysis of leadership in the management system of religious education in schools of Australia and Ukraine. The main differences in the management system of religious education in the schools of the two countries have been clarified; and they describe the diversity of approaches of the Ukrainian and Australian education systems in achieving a high level of integration processes of global perspectives, which have a vector direction regarding the unification of the educational space. That is, the creation of the newest educational space of the 21st century is not possible without the use of the phenomenon of leadership, which today is the flagship of reformation changes in school practices and an effective lever of development in the conditions of tough market relations and competition. The result of the research proved that both countries have high potential in the desire and fulfillment of the fixed goals, as far as updating the educational space of their countries is concerned. A special determination and desire for modern changes was noted in the Ukrainian school education system, despite the occupation actions by the Russian Federation. The main directions of using modern leadership programs in the management system of religious education in secondary

schools of Australia and Ukraine are clarified, taking into account the peculiarities of the multicultural space of the two countries. The peculiarities of the role of the leader-director in the management of educational institutions are determined, their components are outlined, and problematic aspects of the use of the latest programs by managers of this level are revealed. The state of development and influence of teacher leaders on the general process of formation of school practices of Ukraine and Australia in achieving the goal outlined by the requirements of the modern world educational space is studied. In the study of this topic, the works of scientists who studied this issue earlier were used and modern research methods were applied. The following research methods were used: generalization of experience, systematization of elements of the presented research, historical and comparative analysis, generalization of experience. The final conclusions made presented a variety of approaches in the use of programs of leaders-managers of religious education in Ukraine and Australia in achieving a modern educational space in accordance with the requirements of globalization perspectives. Scientific novelty is discovered in an attempt to analyze the aspects of leadership in the management system of religious education in schools of Australia and Ukraine. These issues have not been sufficiently studied yet, so they are an important and relevant direction for further in-depth research.

Key words: leader-manager, religious education, school, Ukraine, Australia, reforms.

Постановка проблеми. Визначальною подією освітнього простору сучасних країн світу ХХІ сторіччя став процес реформування загальноосвітніх практик, спрямованих на створення в учасників навчального процесу базових навичок та умінь щодо існування в новітніх умовах, де необхідно швидко адаптуватись та реагувати на виклики майбутніх змін. В умовах глобалізаційних світових процесів та жорстких ринкових відносин перед загальноосвітнім комплексом висувається низка вимог щодо побудови новітнього простору, наповненого провідними навчальними програмами з ознаками лідерства. Формування сучасної загальноосвітньої релігійної освіти України та Австралії стало неможливим без використання участі лідерів освітнього процесу на різних рівнях. Досвід минулих років показав ефективність використання різних сучасних програм лідерства в реформаційних змінах в освітньому просторі середовищі через зміну форми керівництва закладами освіти. Відтак необхідно проаналізувати та вивчити особливості підходів до реалізації програм лідерства, їхню специфіку та певні трансформаційні зміни, що притаманні освітньому середовищу, де ці програми діють; здобути результати узагальнити та представити для подальшого використання щодо створення новітньої форми управління в системі релігійною освітою в загальноосвітніх школах Австралії та України.

Окреслення невирішених питань, порушених у статті. Створення сучасного лідер-керівництва в управлінні релігійною освітою в загальноосвітніх школах Австралії та України до сьогодні є не вирішеною до кінця проблемою.

Метою дослідження є порівняльний аналіз лідерства в системі управління релігійною освітою в загальноосвітніх школах Австралії та України щодо покращення показників реформаційних змін глобалізаційних процесів цих країн.

Аналіз попередніх досліджень. Дослідження лідерства в системі управління релігійною осві-

тою в загальноосвітніх школах Австралії та України викликало зацікавленість у різних науковців світової спільноти. Науковець Сторчак Н.В. присвятив свої дослідження темі лідерства в сучасній шкільній освіті (Сторчак, 2012). Автор В. Мандрагеля у своїй праці розкрив аспекти розподіленого лідерства в освітніх закладах та представив розмаїття підходів щодо їхнього змісту та сутності (Мандрагеля, 2021). Дослідники Л. Драйсдейл, Д. Гурр (Lawrence Drysdale, David Gurr) у спільному дослідженні представили теоретичні та практичні аспекти вдалого лідерства в школах Австралії (Drysdale, Gurr, 2011). Науковець О. Фаст описав у своєму дослідженні методологічні складові у формуванні самоефективності педагогів в обставинах сучасних викликів шкільної реформи (Фаст, 2018). Також автор В. Р. Міляєва окреслила теоретичні та практичні аспекти освітнього лідерства (Міляєва, 2021). Науковець Р. Макферсон (R. Macpherson) дослідив та показав процеси професіоналізації освітнього лідерства у шкільних закладах Австралії (Macpherson, 2009). Дослідники Биченко та Міщенко у своїй статті представили проблему релігійного виховання молоді та дітей та їхнього навчання в Україні (Биченко, Міщенко, 2008). Науковець Г. Россітер (Graham Rossiter) провів аналіз та визначив у своєму дослідженні історичний погляд на духовну освіту у школах Австралії (Rossiter, 2011). Автор Ю. Тарабан у своїй статті досліджував характерні риси типів української релігійної освіти та європейських країн (Тарабан, 2017). М. Андерсон та П. Гронн, (Michelle Anderson, Peter Gronn) представили дослідження щодо покращення роботи керівництва шкіл в Австралії (Anderson et al, 2007). У своїй дисертаційній роботі науковець Бондарчук О.А. розглянув реформаційні процеси загальної середньої освіти в Австралії (Бондарчук, 2015).

Виклад основного матеріалу. Інтеграційні кроки України та Австралії у напрямі світового освітнього простору потребують незмінного

вдосконалення вітчизняної системи освіти, і це визначається такими факторами: впровадження та апробації сучасних педагогічних практик; організація доступу рівності громадян до високоякісної освіти; визначення ефективного курсу зростання рівня освітніх ініціатив; перспектива і самостійності вибору навчально-освітніх траєкторій; удосконалення дефініції наповнення освіти і її формування, використовуючи світові тенденції з розрахунком вимог ринку праці; створення умов щодо безперервності освіти та навчання протягом усього життя; уможливлення подальшого формування громадсько-державної моделі керування (Сбруєва, 2005: 7). Визначення Україною власного напрямку створення освітнього простору у час активних процесів глобалізації є питанням суперечливим та складним, тому що вибір самої країни сьогодні дедалі більше обумовлений пріоритетами сучасних країн світу, тому селективне рішення все менше залежить від вільного рішення держави. Отже, визначення подальших цілей щодо розвитку загальноосвітніх шкіл сучасної світової спільноти окреслюються інтеграційними освітніми процесами, які спрямовані на уніфікацію освітньої практики та уможливлення її використання для учасників навчального процесу країн-учасниць (Macpherson, 2009).

Тому, розглядаючи рекомендаційні пропозиції країн-лідерів освітнього процесу, дослідник О. Савченко запропонував такі головні напрями нового розвитку освіти України:

– уніфікація продуктивних складових освіти, що є фундаментом подальшого розвитку щодо керівництва та якості;

– дефініція моделі лідерства державної освіти у її сучасному ситуаційному розвитку;

– визначення обов'язковості дошкільної освіти дітей від 5-6 років;

– систематизація підходу до технологічних та інноваційних змін в освітньому процесі (контр-оль, умови, планування);

– створення умов щодо задоволення прав людей на безкоштовне навчання та диференційний контроль соціальних зобов'язань їхніх громадянських прав;

– увага до здоров'я за допомогою освіти (Савченко, 2010).

Сучасне суспільство формується на принципах демократії, використовуючи феномен лідерства, яке поруч із конкуренцією та ринковими відносинами подається як ефективний, дієвий, інструмент розвитку як суспільства, так і прогресу соціальних перспектив. Унікальне значення має механізм лідерського впливу у сфері освіти,

який дозволяє виявити далекосяжні прагнення та бажання, що здатні оновити й збагатити реформаційні процеси освітнього простору та здійснити корінні перетворення провідних напрямів систем освіти, починаючи з держави, далі регіону, окремих освітніх закладів та закінчуючи окремими групами та індивідуумами. Тобто, терміни управління та лідер часто визначають і розглядають як синоніми, що в свою чергу окреслює лідерство як рушійний вектор керівника. Тому, розглядаючи явище лідерства в системі управління релігійною освітою в загальноосвітніх школах Австралії та України, можна відмітити ґрунтовні зміни у цьому напрямі, хоча ще є достатньо невирішених завдань, але головний напрям цих країн – на досягненні поставленої мети у створенні сучасного освітнього простору.

Особливий інтерес сьогодні викликають швидкі, масштабні зміни в освітньому просторі Австралії. Розглянуті раніше різноманітні моделі лідерства певною мірою застосовуються в управлінні релігійною освітою в загальноосвітніх школах Австралії та України, здійснюючи формування сучасних змін освітнього процесу, звертаючи основну увагу на результат впливу цих моделей, які доповнюють один одного у сфері явища лідерства. Представлені моделі лідерства двох країн Австралії та України в управлінні релігійною освітою в загальноосвітніх школах допомагають зробити спробу розкрити різні стилі лідерства щодо подальшого результативного використання в закладах освіти та аргументувати, використовуючи ситуаційність змін, ефективність їхнього вживання (Сбруєва, 2005).

Визначення терміну «Релігійна освіта» – поняття багатозначне :

1) викладання дисциплін релігійно-етичного напрямку з погляду певного релігійного світогляду у сфері загальної освіти;

2) складник катехітичного напрямку у формації духовної освіти;

3) форма навчання, що ґрунтується на базі певного духовного світогляду щодо будь-якого напрямку освіти: дошкільна, шкільна (наприклад, суботні або недільні школи), фахова (наприклад, семінарії), вища (наприклад, духовні академії) (Биченко, Міщенко, 2008).

Катехізація – дослідження устоїв християнського віровчення людиною, яка збирається звершити обряд хрещення та набути членство Церкви (Тарабан, 2017).

Розуміння термінів «духовна» та «релігійна» освіта має неоднакове значення. Твердження «релігійна освіта» здебільшого застосовується

щодо загальної середньої освіти. Тому однією із розповсюджених ідей щодо розуміння змісту та сутності релігійної освіти в державах Європи визначено моделлю, що була запропонована науковцем П. Шрейнером, де він розмежовує:

- освіту у значенні «релігії», яка окреслює навчання та виховання учнів у межах релігійних звичаїв, які переважно в більшості країн здійснюються поза межами державних навчальних закладів;

- освіту у значенні «про релігію», що визначає релігієзнавче просвітництво та пояснення тих тем, що є важливими для формування світоглядної перспективи особистості;

- у значенні «від релігії», що представляє учням різні підходи щодо розв'язання важливих питань світогляду з неоднакових позицій головних етичних та релігійних норм, задля знаходження особистого духовного розуміння та шляху (Rossiter, 2011).

Релігійна освіта в українському розумінні визначається процесами, які здійснюються фахівцями, тобто релігійними вчителями, священнослужителями з метою представлення віровчальних принципів, богослужбової діяльності, релігійного навичку та реалізації процесів навчання педагогічних працівників для подальшої практичної діяльності в системі релігійної освіти (Релігійна освіта в Україні). Початок релігійного виховання та освіти в Україні починається у 2005 році з оголошення Президента України того періоду В. Ющенком уведення в загальноосвітніх державних школах академічної дисципліни «Етика віри» (Биченко, Міщенко, 2008). Наразі в українських загальноосвітніх закладах викладаються такі курси освітньо-виховного, культурологічного та християнсько-світоглядного спрямування: «Біблійна історія і християнська етика», «Християнська етика в українській культурі», «Етика: духовні засади», «Основи Християнської етики». Незважаючи на характерний світський характер освітнього простору України, були уведені релігійні аспекти в систему освіти з метою створення духовно-моральних перспектив (Тарабан, 2017).

З іншого боку, процес формування релігійного аспекту в навчальних закладах Австралії почався в кінці XIX сторіччя. Починаючи з 1870 року в устрій освітньої програми Австралії вводиться правове положення, яке забезпечує права дітей, які належать до різних християнських церков, мати релігійну освіту в державних навчальних закладах; це положення діє до цього дня. У той час з'явилися дві категорії шкіл: державні, які були створені як обов'язкові, світські, вільні та релігійні приватні школи, які перестали отримувати

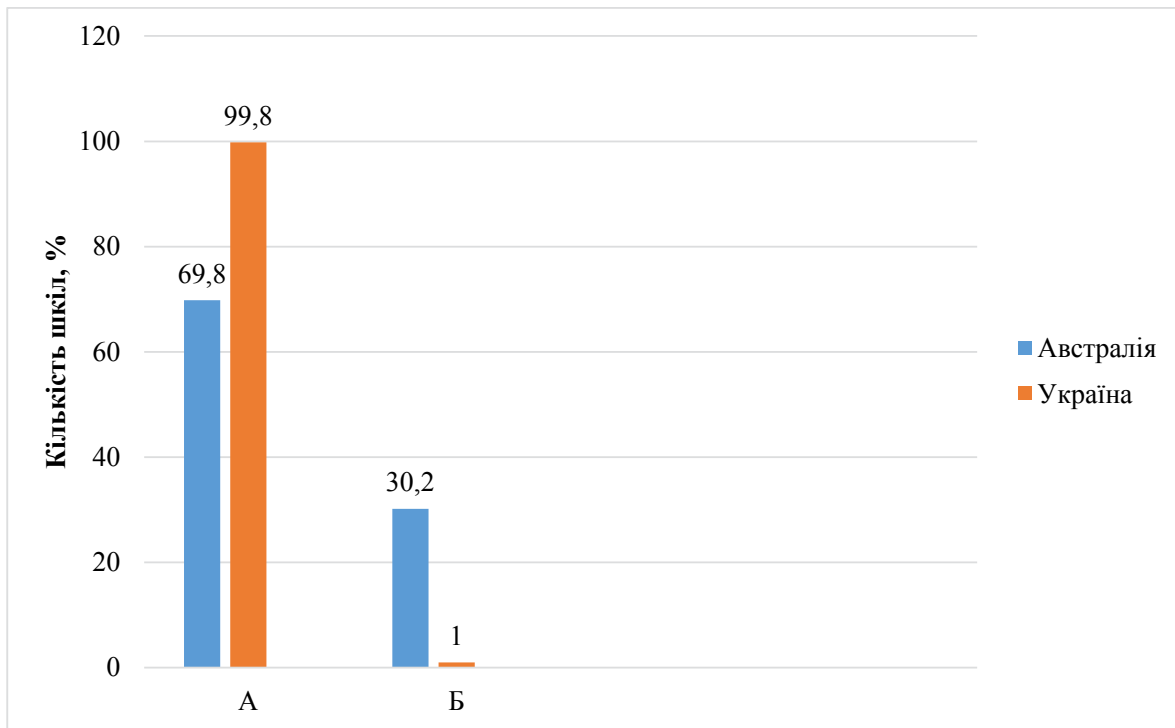
фінансову допомогу від держави до часу, поки у 1960 році державне фінансування не відновилось (Rossiter, 2011).

Сьогодні для більшості релігійних християнських шкіл Австралії релігійна освіта пропонується як аспект загальної панорами історії народу та як певний досвід релігійних перспектив, що викладається в сучасному відкритому ракурсі навчання (Rossiter, 1981). Історичний досвід шкіл Австралії в досягненні духовного виховання у дітей демонструє залучення до навчального процесу капеланської служби, використання практик пасторського догляду та форм консультування і соціального захисту. Усі школи Австралії, незалежно від форм власності, мають юридичний норматив у загальній релігійній освіті, згідно з яким у межах світської державної навчальної програми викладається матеріал або шкільними педагогами, або релігійними представниками неконфесійного напрямку (Rossiter, 1999). Отже, релігійне виховання в Австралії не має ознак конфесійності, тобто не потребує обов'язкового втручання релігій та церков, тому сама назва предмета – релігієзнавство – визначається як термін, який означає незначну доступність щодо реалізації цієї освіти серед школярів (Биченко, Міщенко, 2008). Отже, якщо зіставити кількість загальноосвітніх шкіл з релігійним аспектом навчання України та Австралії, то можна побачити наступну картину (Рис. 1).

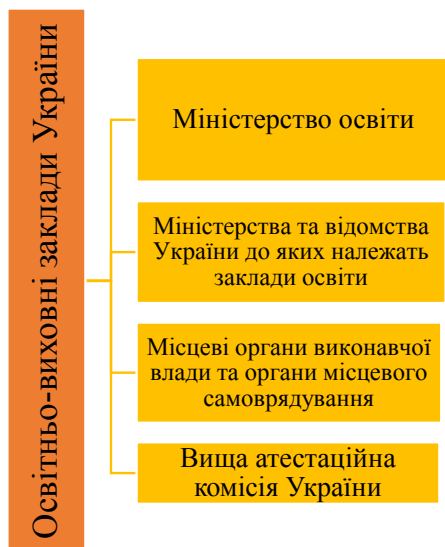
Можна побачити, що український освітній простір на сьогодні має дуже незначну кількість незалежних християнських шкіл щодо задоволення потреб християнських громад у питаннях захисту прав дітей, що належать до різних християнських церков, мати відповідне духовне виховання.

Тому розв'язанню проблеми формування платформи лідерства в українському загальноосвітньому шкільному просторі сприяє досвід реформ освіти в Австралії, що має кардинальні здобутки у процесах модернізації (Бондарчук, 2015).

Аналізуючи структуру та аспекти лідерства в системі управління релігійною освітою в загальноосвітніх школах Австралії та України, необхідно відмітити перший, дуже важливий крок, зроблений в українській освітній системі, без якого інші процеси розвитку сучасного простору освіти не могли існувати – це зміна авторитарного командно-адміністративного керівництва освітніх установ. Ці переміни відкрили доступ освітній системі України до залучення та використання сучасних, передових програм та ресурсів всесвітнього освітнього простору. На Рис. 2 можна побачити устрій сучасної системи освіти України сьогодні.

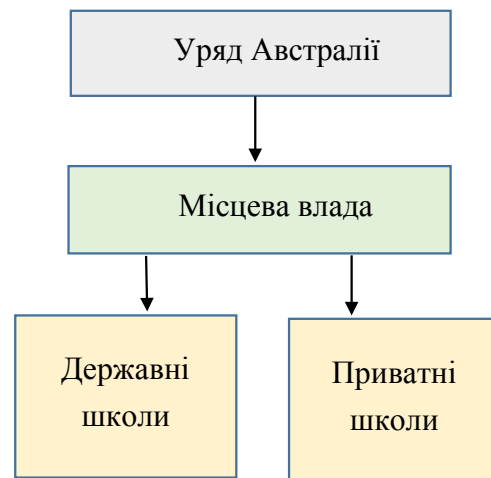
Рис. 1. Відповідність загальноосвітніх шкіл з використанням релігійного наповнення:
 А – загальноосвітні державні школи; Б – загальноосвітні власні християнські школи

Рис. 2. Структура системи освіти України.

Сьогодні згідно із Законом України «Про освіту» ст. 12, Міністерство освіти та науки України визначається головною установою виконавчої влади в управлінні у сфері освіти, яка формує освітянську політику України згідно з обраним напрямом інтеграційних європейських процесів щодо створення єдиного освітнього простору (Релігійна освіта в Україні).

Австралійській устрій освітнього простору має відмінні від організаційної структури української освітньої системи риси (Рис. 3).

Рис. 3. Структура системи освіти Австралії

Важливим аспектом структурного устрою освітнього процесу Австралії є те, що уряд держави контролює тільки фінансування та звершує загальний нагляд за установами освіти, але формування навчальної діяльності звершуються місцевою владою. Отже, різні штати, маючи вільний вибір у формуванні навчальних програм, можуть мати різні програми (Образование в Австралії).

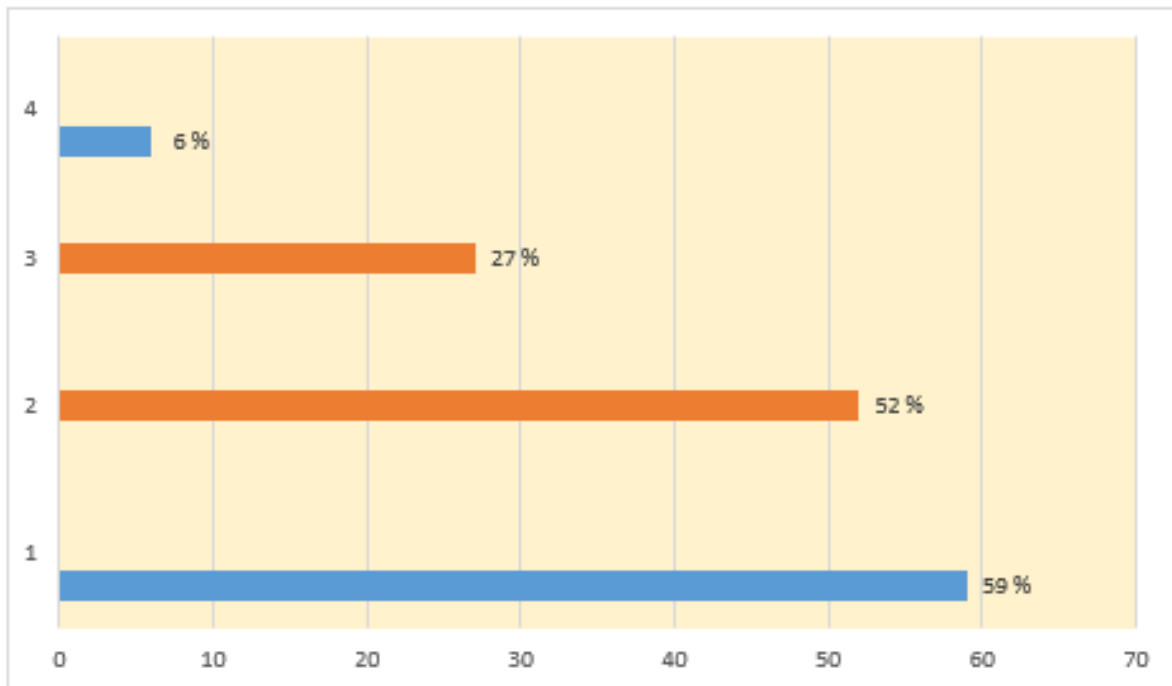
Визначаючи особливу роль лідерства в становленні освітнього простору як Австралії, так і України, необхідно відзначити різницю в розумінні термінів «лідер» та «керівник». Тобто в лідера є послідовники, але в керівника тільки

підлегли. Отже, управління та лідерство необхідно розглядати як втілення соціальної форми контролю та об'єднання усіх способів та інструментарію психологічно-соціального впливу з метою здобуття високого росту в керівництві людьми (Уварова, 2019).

Також, якщо керівник належить до формального підприємства або організації та його призначення відбувається «згори», то лідер належить до неформальної структури та його висування відбувається «знизу», стихійно колективом, який визначив його потенціал та готовий слідувати за ним. Ще одна особливість лідера в тому, що здебільшого він не має таких повноважень, як керівник, тобто він не має такого інструментарію, як, наприклад, премії, штрафи, інструкції тощо. Тобто лідер може покладати надію тільки на особисті риси в можливості надихати людей, запалювати своїм прикладом та ентузіазмом, вражати своєю харизмою. Ще однією проблемою лідерства є нестабільність, тому що настрої послідовників може в якийсь час змінитись і тоді буде обраний інший лідер. Цікаво, що опитувальник TALIS провів дослідження властивостей лідерства, де було з'ясовано, що серед різних лідерських стилів серед директорів шкіл як в Україні, так і в Австралії більш розповсюджений став інструктивний стиль лідерства (McKee et al., 2018).

Директори австралійських шкіл мають загальну оперативну владу, крім того, на них покладаються обов'язки мати та формувати лідерський напрям в освітньому просторі своєї сфери керування та звітуватись перед освітніми органами, батьками та суспільством. Формування його управлінської політики, що підкріплена науковими дослідженнями, визначає значну роль у створенні лідерської політики щодо покращення шкільного простору, де директор представлений як лідер-керівник. Як раніше було сказано, школи Австралії напряму підпорядковуються Міністерству освіти штату, на території якого вони розташовані, отже, формування навчальних програм є відповідальністю управлінця освітнього відділу або відповідного міністра. Однак керівники освітніх закладів мають можливість брати участь у виборі програм, її змісту та надання пропозицій, хоча ці можливості можуть бути різними незалежно від штату (The Australian Government Department of Education and Training, 2015).

Процес формування лідерства в загально-освітньому просторі України переживає значні трансформаційні зміни, що пов'язані, по-перше, із автономією навчальних закладів, а по-друге, наповненням навчальної програми сучасними ресурсами. Хоча автономія надає свої переваги у прийнятті рішень, та дозволяє мати фінансову

Рис. 4. Вплив різних факторів у освітньому просторі на розвиток лідерського напрямку у школах України:

- 1 – регіональний орган освіти не передали повноваження; 2 – недостатність знань та навичок;
3 – не бажають зіпсувати відносини із управлінцями вищих освітніх органів; 4 – не бажають зіпсувати відносини серед колег

незалежність, можливість визначати на місцях, що є пріоритетним для школи, для учнів, однак, на жаль, ці можливості фінансової та управлінської автономії в українських школах використовуються в дуже невеликій кількості навчальних закладів. Цікаві дослідження зробив Центр Інноваційної освіти «Про.Світ», де було виявлено вплив різних факторів у освітньому просторі на розвиток лідерського напрямку у школах України. На цій ілюстрації можна побачити причини, які не сприяють розвитку лідера-директора у використанні сучасного автономного шкільного плацдарму (Рис. 4).

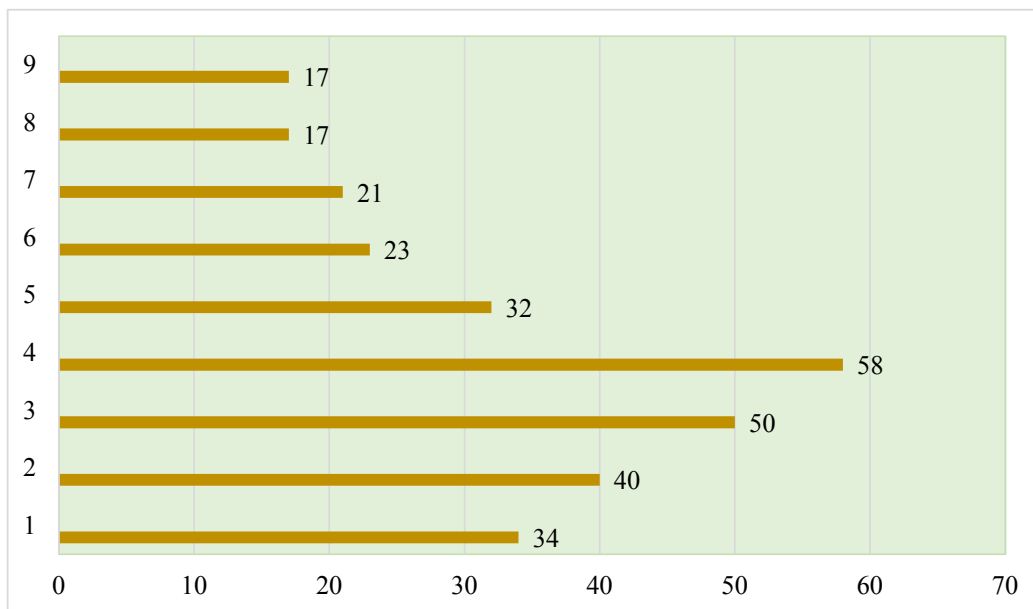
Необхідно відзначити, що лідер-управлінець загальноосвітнього закладу України знаходиться в залежності від таких факторів: потужний обсяг потоків інформації; часті зміни в законодавстві; недовговічність соціальних процесів; збільшення рівня конкуренції серед освітніх закладів; комплектація операційного оточення; підвищена відповідальність за помилки управлінця; підвищений рівень невизначеності (Бондарчук, 2015).

Подальші дослідження Центру Інноваційної освіти «Про.Світ» показали причини стримування серед вчителів інноваційних змін в освітньому просторі України, де лідерство представлено сьо-

годні як провідний інструмент розвитку освітнього простору держави. На Рис. 5 представлені відповіді на питання, які окреслюють загальну картину реформаційних дій сьогодення в шкільній практиці в Україні (Уварова, 2019).

Представлений аналіз показує недоліки у формуванні команди-лідерів сучасної української школи, які були б готові до стрімких змін у процесах реформаційної глобальної інтеграції сучасного світового освітнього простору.

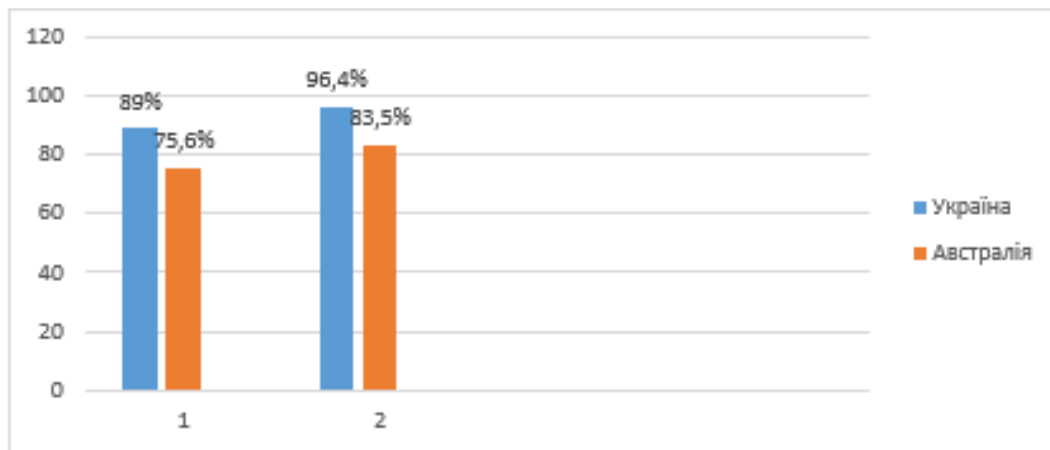
Дивлячись на зростаючий успіх австралійських шкіл, можна відзначити, що незважаючи на сильне прагнення до розподіленого та спільного лідерства, розповсюджуються також інші моделі лідерства, які поступово заповнюють освітній простір, однак відповідальність лідера-директора охоплює оперативне освітнє середовище. Відзначено, що більша частина адміністративного корпусу освіти територій та штатів потребують, щоб управлінці шкіл працювали так, щоб були ясно окреслені та визначені цілі та представлені цільові результати в окреслений термін. Так досягається певний результат в означені терміни та є можливість побачити загальну картину на окремих стадіях та відкоригувати спільні дії в досягненні мети. Ще один ключовий аспект структури

Рис. 5. Причини стримування інноваційно-лідерських освітніх процесів серед вчителів України:

1 – відсутність часу для створення власних інструментів та програм; 2 – вчителі не вміють користуватись доступними сучасними перспективами; 3 – тільки незначна частка вчителів бажає педагогічної свободи з її устроєм та змінами; 4 – педагоги більш схильні застосовувати типові методи, інструменти, програми; 5 – лідер-педагог має стимул пропонувати сучасні підходи від МОН; 6 – відсутність стимулів від директора, колег, батьків, щоб пропонувати щось нове; 7 – бюрократична акредитаційна процедура; 8 – незрозуміла акредитаційна процедура; 9 – у нашому навчальному закладі переважна частина вчителів користується педагогічною свободою

Рис. 6. Порівняльний показник лідерської діяльності щодо залучення до управління освітнім процесом школи: 1 – учнів; 2 – опікуни, батьки

взаємозв'язків австралійського уряду та шкіл виявляється у рішенні щодо державного фінансування недержавних та державних шкіл в залежності від використання реформ та сконцентрованні на змінах освітніх стандартів, зокрема на підвищенні ролі автономії лідерів-директорів в освітньому управлінні (Образование в Австралии).

Досліджуючи питання розвитку лідерства в освітньому середовищі України, можна відзначити процеси залучення опікунів, батьків та учнів до управління навчальним закладом, що є ознакою високої освітньої практики в питаннях лідерства та співпраці. Ці показники на сьогодні мають найвищий рейтинг серед інших сучасних країн світу (Заболотна та ін, 2020) (Рис. 6).

Організаційні процеси у формуванні лідерства в загальноосвітніх школах Австралії формуються так, що управління навчальним закладом не спирається на одну людину, але глибоко вкорінене у фахову освітню шкільну спільноту. Тобто, зазвичай, австралійська система включає директора, помічника або заступника директора чи лідерів-вчителів, що відповідають за направленість навчальної програми, річні досягнення та команду. Лідерські ознаки школи посилюються, беручи початок з управлінського апарату, при делегуванні повноважень поміщикам та вчителям.

Отож збільшення лідерських здібностей сьогодні в Австралії визначається як основне завдання управлінців школи. Тому особливість сучасного австралійського Національного курикуліуму відкривається в таких аспектах його виключності: методичні розробки; функції та структура; доступність та реалізація, тобто високим рівнем залученості і зацікавленості вчителів, батьків, учнів та взагалі суспільства під час формування реформаційних перетворень. Однак ті ж

самі моделі, що застосовують як в Україні, так і в Австралії переважно мають визначальну різницю та залежать від комплексу застосованих лідерських стилів чи набору ситуаційних факторів та прагнення налагодження зв'язку між ними. Особливе значення лідерів освітнього процесу щодо формування сучасної культури шкільного простору Австралії та України надається тому, щоб учні мали можливість порівняти взаємостосунки в групах у минулому з тими уявленнями про типи комунікації та взаємодії, наскільки продуктивними вони можуть бути в майбутньому, надаючи цьому вагомому значення (Сбруєва, 2005).

Усі представлені моделі лідерства, окреслюються єдиним об'єднувальним фактором, що зосереджує основну увагу на дію зовнішніх чинників. Тобто зроблений аналіз сукупностей розглянутих моделей лідерства допомагає окреслити відмінні стилі лідерства та дати їм характеристику щодо ефективності їхнього використання, застосовуючи сучасні методи дослідження.

Висновки. Зроблений порівняльний аналіз лідерства в системі управління релігійною освітою в загальноосвітніх школах Австралії та України показав позитивний вплив використання різноманітних сучасних типів лідерства на формування освітнього простору двох країн. Порівняльний аналіз структур серед лідерів-управлінців шкіл досліджуваних країн відкрив сильні та слабкі сторони у використанні тих чи інших лідерських програм та мотиваційних умов їхнього використання. Також в дослідженні на прикладі України та Австралії було опрацьовано та виявлено поняття ролі новітнього лідера-управлінця навчального закладу, здатного реагувати та втілювати вимоги глобальних перспектив сучасного світового освітнього простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биченко А., Міщенко М. Проблема релігійного навчання та виховання дітей і молоді в Україні очима громадян. *Національна безпека і оборона*. 2008. № 8 (68). С. 3–25.
2. Бондарчук О. Реформування змісту загальної середньої освіти в Австралії : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06. Житомир, 2015. 249 с.
3. Мандрагеля В. Розподілене лідерство в закладах освіти: розмаїття підходів досутності і змісту. 2021. С. 26–29. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5776062>.
4. Міліяєва В. Р. Освітнє лідерство: від теорії до практики. Київ : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2021. 296 с.
5. Образование в Австралии: особенности обучения студентов из России и стран СНГ. *Zagran Guru*. URL: <https://zagran.guru/obrazovanie-za-granitsej/sistema-obrazovaniya-v-avstralii.html> (дата звернення: 02.08.2022).
6. Релігійна освіта в Україні. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Релігійна_освіта_в_Україні (дата звернення: 16.08.2022).
7. Савченко О. Досвід реформування української освіти: уроки і подальший поступ. *Шлях освіти*. 2010. № 3. С. 2–6.
8. Сбруєва А. А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англосовітських країн в контексті глобалізації (90-ті м. XX – початок XXI м.) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Київ, 2005. 38 с.
9. Сторчак Н. Современные международные исследования лидерства в школьном образовании. *Человек и образование*. 2012. № 3 (32). С. 153–156.
10. Тарабан Ю. Характеристика моделей релігійної освіти України та країн Європи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. № 6 (70). С. 25–38.
11. Уварова А. Від керівника до лідера: практичні поради для директорів шкіл та керівників відділів освіти / упоряд. П. Гоч ; іл. М. Федішак. 2019. 58 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/521/12.2019.pdf> (дата звернення: 10.08.2022).
12. Учителі та освітнє середовище: крос-культурна перспектива / О. Заболотна та ін. Дрогобич : УАДО і ТзОВ «Трек-ЛТД», 2020. 226 с.
13. Фаст О. Методологічні орієнтири формування педагогічної самоєфективності майбутніх учителів у контексті викликів освітньої реформи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 10 (84). С. 215–226.
14. Drysdale L., Gurr D. Theory and practice of successful school leadership in Australia. *School Leadership and Management*. 2011. Vol. 31, no. 4. P. 355–368. URL: <https://doi.org/10.1080/13632434.2011.606273> (date of access: 17.08.2022).
15. Macpherson R. The professionalisation of educational leadership: Implications of recent international policy research in leadership development for Australasian education. *Journal of Educational Leadership*. 2009. Vol. 24, no. 1. P. 53–117.
16. McKee A., Boyatzis R., Goleman D. Emotional leadership. The art of managing people based on emotional intelligence. Alpina Publisher, 2018. 301 p.
17. OECD improving school leadership activity : Australian country background report / M. Anderson et al. Canberra : Australian Council for Educational Research, 2007. 79 p. URL: <https://www.oecd.org/education/school/39967643.pdf> (date of access: 10.08.2022).
18. Rossiter G. Historical perspective on spiritual education in Australian schools part I: the contribution of religious education. *Journal of christian education*. 2011. Vol. 54, no. 3. P. 5–14.
19. Rossiter G. Historical perspective on the development of Catholic Religious Education in Australia: Some implications for the future. *Journal of Religious Education*. 1999. Vol. 47, no. 1. P. 5–18.
20. Rossiter G. Religious education in Australian schools. Canberra : Curriculum Development Centre, 1981.
21. The Australian Government Department of Education and Training. Country Education Profiles Australia. 2015. 68 p. URL: https://internationaleducation.gov.au/Documents/ED15-0091_INT_Australia_Country_Education_Profile_2015_ACC.pdf (date of access: 10.08.2022).

REFERENCES

1. Bychenko A., Mishchenko M. Problema relihiinoho navchannia ta vykhovannia ditei i molodi v Ukraini ochyma hromadian [The problem of religious education and upbringing of children and youth in Ukraine through the eyes of citizens]. *Natsionalna bezpeka i oborona*. 2008. no. 8 (68). S. 3–25. [in Ukrainian].
2. Bondarchuk O. Reformuvannia zmistu zahalnoi serednoi osvity v Avstralii [Reforming the content of general secondary education in Australia] : dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.06. Zhytomyr, 2015. 249 s. [in Ukrainian].
3. Mandrahelia V. Rozpodilene liderstvo v zakladakh osvity: rozmaittia pidkhodiv dosutnosti i zmistu [Distributed leadership in educational institutions: diversity of approaches to essence and content]. 2021. S. 26–29. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5776062>. [in Ukrainian].
4. Miliaieva V. R. Osvitnie liderstvo: vid teorii do praktyky [Educational leadership: from theory to practice]. Kyiv : Kyiv. un-t im. Borysa Hrinchenka, 2021. 296 s. [in Ukrainian].
5. Obrazovanie v Avstralii: osobennosti obucheniya studentov iz Rossii i stran SNG [Education in Australia: features of teaching students from Russia and CIS countries]. *Zagran Guru*. URL: <https://zagran.guru/obrazovanie-za-granitsej/sistema-obrazovaniya-v-avstralii.html> (date of access: 02.08.2022). [in Russian].
6. Relihiina osvita v Ukraini [Religious education in Ukraine]. *Vikipediia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Релігійна_освіта_в_Україні (date of access: 16.08.2022). [in Ukrainian].

7. Savchenko O. Dosvid reformuvannia ukrainskoi osvity: uroky i podalshyi postup [The experience of reforming Ukrainian education: lessons and further progress]. *Shliakh osvity*. 2010. no. 3. S. 2–6. [in Ukrainian].
8. Sbrueva A. A. Tendentsii reformuvannia serednoi osvity rozvynenykh anhlovnykh krain v konteksti hlobalizatsii (90-ti.. XX – pochatok XXI.) [Trends in the reform of secondary education in developed English-speaking countries in the context of globalization (90s. XX – beginning of the XXI.)] : avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.01. Kyiv, 2005. 38 s. [in Ukrainian].
9. Storzhak N. Sovremennyye mezhdunarodnyie issledovaniya liderstva v shkolnom obrazovanii [Modern international studies of leadership in school education]. *Chelovek i obrazovanie*. 2012. no. 3 (32). S. 153–156. [in Russian].
10. Taraban Yu. Kharakterystyka modelei relihiinoi osvity Ukrainy ta krain Yevropy [Characteristics of models of religious education in Ukraine and European countries]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*. 2017. no. 6 (70). S. 25–38. [in Ukrainian].
11. Uvarova A. Vid kerivnyka do lidera: praktychni porady dlia dyrektoriv shkil ta kerivnykiv viddiliv osvity [From manager to leader: practical advice for school principals and heads of education departments] / uporiad. P. Hoch ; il. M. Fedyshak. 2019. 58 s. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/521/12.2019.pdf> (date of access: 10.08.2022). [in Ukrainian].
12. Uchyteli ta osvitnie seredovyshe: kros-kulturna perspektyva [Teachers and the educational environment: A cross-cultural perspective] / O. Zabolotna ta in. Drohobych : UADO i TzOV «Trek-LTD», 2020. 226 s. [in Ukrainian].
13. Fast O. Metodolohichni oriientyry formuvannia pedahohichnoi samoefektyvnosti maibutnikh uchyteliv u konteksti vyklykiv osvitnoi reformy [Methodological guidelines for the formation of pedagogical self-efficacy of future teachers in the context of the challenges of educational reform]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*. 2018. no. 10 (84). S. 215–226. [in Ukrainian].
14. Drysdale L., Gurr D. Theory and practice of successful school leadership in Australia. *School Leadership and Management*. 2011. Vol. 31, no. 4. P. 355–368. URL: <https://doi.org/10.1080/13632434.2011.606273> (date of access: 17.08.2022).
15. Macpherson R. The professionalisation of educational leadership: Implications of recent international policy research in leadership development for Australasian education. *Journal of Educational Leadership*. 2009. Vol. 24, no. 1. P. 53–117.
16. McKee A., Boyatzis R., Goleman D. Emotional leadership. The art of managing people based on emotional intelligence. Alpina Publisher, 2018. 301 p.
17. OECD improving school leadership activity : Australian country background report / M. Anderson et al. Canberra : Australian Council for Educational Research, 2007. 79 p. URL: <https://www.oecd.org/education/school/39967643.pdf> (date of access: 10.08.2022).
18. Rossiter G. Historical perspective on spiritual education in Australian schools part I: the contribution of religious education. *Journal of christian education*. 2011. Vol. 54, no. 3. P. 5–14.
19. Rossiter G. Historical perspective on the development of Catholic Religious Education in Australia: Some implications for the future. *Journal of Religious Education*. 1999. Vol. 47, no. 1. P. 5–18.
20. Rossiter G. Religious education in Australian schools. Canberra : Curriculum Development Centre, 1981.
21. The Australian Government Department of Education and Training. Country Education Profiles Australia. 2015. 68 p. URL: https://internationaleducation.gov.au/Documents/ED15-0091_INT_Australia_Country_Education_Profile_2015_ACC.pdf (date of access: 10.08.2022).